

Landskap: Småland Upptecknat av: Martin Larsson
Härad: Östbo Adress: Platensgat.23, Linköping
Socken: Rydaholm Berättat av Karl Johansson
Uppteckningsår: 1930 Född år 1854 i Rydaholm

Uppteckningen rör

R e g i s t e r:

	sid.
Hyllefrua	3
När trollen gav flickan, som skul- le gifta sig, ostahjälp	4
Bergtrollen i Sten-olen	5
Maran	6
Sanndröm	7
Tattare, som hade makt med hästar ..	8
Ta kraften från hästar	9
Ta reda på sin tillkommande	10-11

Folkmedicin, botemedel mot kikhosta,
mataleda, skärvan, väta i sängen
om nätterna, tandvärk12-13
Årsgång14-16
Ta tyder av askan efter julabrasan17
Källor: äggakällan, Majge källa18

2786

LUNDS UNIVERSITETTS
FOLKMINNESARKIV

Aie

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESSAMLING

2786

Hyllefrua.

Hyllefrua.

Ej långt från Kålvarp i Rydaholm

ligger ett berg, som kallas Hylleberget och där bor Hyllefrua. Hon är rik på silver och linne. En gång var en bonde ute å arbetade i skogen, men så blev han trött å la sej å vila på berget. Då hörde han ungar i berget skrika efter mat. "Tyst," svarade då en röst, "när han kommer hem å börja svära få vi mat. Hans hustru har bakat i dag." Se, han svor å var så elak i hemmet å därigenom fick Hyllefrua makt att dra ifrån dem mat. Men när mannen hörde det blev han som en annan människa. Han svor aldrig, utan var snäll å beskedlig. När hustrun frågade, hur det kom sej, talade han om, vad han hört. "Från oss ska hon aldrig mer få makt att ta något," sa han.

I Trolla klippe fanns det troll. En gång När trollden gav
var det en flicka, som skulle ~~kyllas~~ gifta sej å då flickan ostahjälp.
gick hon ut för att be om lite ostahjälp, som det kal-
las. När hon kom mitt för berget, stannade hon och sa
högt: "Jag är ute i dag å ber om lite ostahjälp å jag
undrar, om I har något att ge mej här? Jag kommer igen
i morgon." Dagen därpå stod där en kopparkittel med två
lakan i. Andra, som hade gått förbi, hade inte kunnat se
den. "Ska jag ha detta som står här," frågade flickan. "Ja",
svarade en röst ur berget. "Då får jag tacka så mycket,
det var det likaste jag fått i dag," svarade flickan.

- 5 -
ACC. NR. 2786

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av

Uppteckningsår: Född år i

A: d

Uppteckningen rör

I Rydaholm finns ett berg, som kallas Stenolen, å där finns en stendörr in i berget. En gång gick en karl, som varit ute å jagat, förbi där, å då såg han dörren stå öppen, å inne i berget satt en man vid ett skrivbord, å under bordet låg en stor svart hund. Karlen sprang hem för att hämta folk, men när de kom tillbaka, var dörren stängd. De bultade å knackade på dörren å försökte på alla vis för att få upp den. Men rätt som dä va fick de se Rydaholms kyrka stå i ljusan låga. Då sprang de dit för att släcka, men när de kom fram te kyrkan, var dä lögn. Dä va ingen eld.

Bergtroll.

- 6 -
ACC. NR. 2786

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Sm. Upptecknat av: Arvid Larsson
Härad: _____ Adress: _____
Socken: Dydsbalm Berättat av Karl Johansson
Uppteckningsår: 1930 Född år _____ i _____

A: L

Uppteckningen rör

Maror ä folk, som inte har nåt hår i armhålorna.

De häver sej på folk, så att de inte får nån ro på nätterna.

Å de kan ofreda kreaturen mä.

Maran.

B: f.

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av

Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör

När jag inte va mer än 6 eller 7 år gammal, kom jag till min morbror - han hette Jakob - . Jag skulle gå i vall med kreatur i en mosse. En gång, när de låg stilla, la jag mej också ner, å då drömde jag, att jag såg en stad, precis likadan som Smål. Rydaholm nu är. Då fanns det inget samhälle där.

Drömmar.

ACC. NR. **2786**

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland Upptecknat av: Martin Larsson
Härad: Östres Adress: Stenungsgränd 25 hickvägen B: i
Socken: Bydeholm Berättat av: Karl Johansson
Uppteckningsår: 1900 Född år 1854 i Bydeholm

Uppteckningen rör

Jag bytte en gång te mej en häst av en tattare. "Om han ä ärger, vell ja inte ha´en", sa jag. "Du kan krypa under buken på´n, utan att han rör dej", sa han. Men när jag hade haft hästen i fyra dygn, ble han så arg, som om det varit själve den onde. Jag kunde inte gå in te´en i spiltan, så käringa flick fordra´n, för henne rörde han inte. När jag sen ville ha tebaks min gamla häst, tog tattaren å klappade å strök hästen över ryggen, å då ble han genast foglig. "Jag kommer snart tebaks å byter med dej", sa tattaren, "å te dess håller hästen sej lugn." Å dä gjorde han mä.

Tattare, som hade makt med hästar.

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av

Uppteckningsår: Född år i

E. d.

Uppteckningen rör

En kunde ta kraften från hästar genom att klappa dom. Om det var en, som var ute å körde med en dåli häst å han mötte en som hade en bra häst, kunde han ta kraften från den andres häst genom att först klappa hans häst å sen sin egen. Då ble den dålie hästen så hörker å satte å i skene skutt, men den andre blev trött å orkade knappt gå.

Ta kraften
från hästar.

- 10 -
ACC. NR. 2786

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av

Uppteckningsår: Född år i

J: e

Uppteckningen rör

Vell I ha reda på, vem som ska bli eran fästemö, så ska jag lära er, hur I ska göra. En tar å öser tre ämbar vatten åt norr, tre åt söder, tre åt öster å tre åt väster. När en har gjort dä, visar sej ens fästemö. Jag har själv gjort så, å när jag hade öst sista ämbaret, skrällde dä te i väggen i ett hus, som låg strax intill. När jag sen talte om'et för mi fästemö, sa hon: "Ja, då förstår jag, vad det var, som skrällde te i väggen därhemma. Dä dönade, så vi gick ut å tittade va dä var." Å hon bodde i alla fall en halvmil från det ställe, där jag öste vattnet.

Ta reda på sin
tillkommande.

- 11 -
ACC. NR. 2786

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av

Uppteckningsår: Född år i

J:e

Uppteckningen rör

Vill ett fruntimmer se sin fästeman, ska hon en julaftonskväll ta å sätta tre glas på bordet, ett drickesglas, ett ölglas å ett brännvinsglas. Men hon måste va ensam å håll sej tyst. Då får hon se sin blivande fästman komma å dricka ut ett av glasen, å då kan hon se, om han kommer att tycka om vatten, öl eller brännvin. Men han är där inte i verkligheten, utan det bara visar sej så.

Ta reda på sin
fästeman.

Landskap: *Småland* Upptecknat av: *M. Passa*
Härad: *Båhus* Adress: *Reutepåring*
Socken: *Rydsåker* Berättat av: *Knut Johansson*
Uppteckningsår: *1930* Född år *1854* i: *Rydsåker*

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

J. f.

Uppteckningen rör

Om de fick kikhosta skulle de låna körkenyckeln te västra dörren å dricka vatten eller mjölk ur den. Det skulle va bra att dricka märramjölck också.

Hade de matleda, skulle de ta tre löss å baka in i mat, väfflor eller något, å sen skulle de äta dom.

Mot skärva va det bra att låna ett ben på körkegårn å slå vatten på det å dricka. Men de fick inte glömma att lämna tebaka benet, för annars ble det oroligt.

Den som inte kunde hålla tätt om nätterna skulle bita huvet av en sork, inlindad i en näsduk eller tyglapp. Ett annat bote-medel var att sätta en flaska vatten i en öppen grav under en

Folkmedicin.
Kikhosta.

Mataleda.

Skärvan.

Väta i sängen.

natt, å sen låta den sjuke dricka opp det.

2786

Tandvärk sattes bort i träd. Det var att peta tänderna med en Tandvärk.
liten stick, tills det kom blod, å sen skulle spetan sättas i ett
träd.

ACC. NR. 2786

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av

Uppteckningsår: Född år i

N: d.

Uppteckningen rör

Om en går ut julaftons kväll, förstår I, kan en få se allt som ska ske under året. Jag har gått många gånger, å dä ä då så många äventyr mä dä. Jag gick en gång från mitt neråt stationen te. Strax innan en kommer fram, är där en skog vid sidan av banan. När jag kom i den skogen, fick jag se en häst komma i skene skutt banan framåt. Jag kände t.o.m. igen hästen, dä va Bååths i Malmbäck. I detsamma kom tåget frå norr, å dä körde på hästen, å jag såg allt så tydligt, fast dä inte var i verkligheta, utan bara visade se' så. På sommaren skedde det precis, som jag sett'et. Hästen hade blett skräm'd å kommit innanför bommarna å ble påkörd av tåget.

Årsgång.

2786

En julakväll gick jag på Uppleds gårde. Då kom där en ridare i skene spring å efter honom en hel rad med åkare. Jag tittade efter, om det fanns någon likkista med, men jag kunde inte se nån. På sommaren sen var jag i Barnagärde. Å när jag då kom på Uppleds gårde, kom precis samma affär emot mej..Dä var ett bröllop, å de hade en förridare, å efter honom kom samma rad med åkare å folk, som jag sett julaftonskväll.

Järnvägen hörde jag många år, innan han byggdes. När de sen kom å skulle staka ut den, sa jag till dem:"Här behövs inga vidare affärer, utan jag ska visa er, var järnvägen ska gå, för dä har jag vetat länge." Å dä blev som jag sa.

Vill en häreda på, om någon ska dö på en gård, ska en gå fram till boningshuset tyst, så att ingen hör en å fråga:"Är

här någon, som ska dö i detta hus i år?" Å sen ska en lägga
märke till, vad de då säger inne i rummet. Säger de t.ex. ett
"ja" i sitt tal, så blir det dödsfall det året, men kommer de
med ett "nej", blir det ingen som dör.

Ska en själv dö det året, ser en e likkista på gården,
just när en ska gå ut, å folk, som sträcker ut armarna emot
en å vill ta en å lägga en i kistan.

2786

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av

Uppteckningsår: Född år i

N: a
B: i

Uppteckningen rör

En gång var jag hos min morbror i Räfsebo. På julaf-
tonskväll satte han på e stor björkebrasa, å ingen annan än
han fick sköta den. På juldagsmorgonen steg vi upp tidigt, för
att gå te körke, å då gick han fram te spisen å ställde sej
å titta i askan. "Va ser I där?" frågade jag. "Kom hit å se
själv", sa han, å då såg jag steg i askan, både folkasteg å
kreaturssteg. En del va vända utåt å en del inåt. "De som ä
vända utåt", sa han, "ä sanna som ska från huset under året,
å de som ä vända inåt ä sanna, som kommer te huset." Å jag
såg stegen så tydligt, både efter får å svin å folk.

Läsa framtiden
i askan.

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av

Uppteckningsår: Född år i

P. d

Uppteckningen rör

I Rydaholms socken vid Torpa by finns en källa, som kallas äggakällan, emedan vattnet smakar som råa ägg.

Vid Åsana finns en annan källa, som kallas Majge källa. Det är en gammal offerkälla, som en offrade pengar i mot sjukdom. En talade till källan som till en människa och bad, att en skulle få dricka vatten och talite med sej i en flaska. De har grävt upp mycket pengar från den källan. Det var en bonde, som grävde opp en hel låda full.

Källor.

Majge källa.
/Magge ?/